

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ І ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ**

**з навчальної дисципліни
«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ»
для студентів всіх форм навчання
галузі знань 07 Управління та адміністрування
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування**

Покровськ, 2020

УДК 336:005.334](072)

М 54

Методичні рекомендації до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Управління фінансовими ризиками» для студентів всіх форм навчання галузі знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування [Електронний ресурс] / уклад. В.М. Антоненко, Л.Л. Катранжи, Ю.О. Коваленко, А.С. Марина. – Покровськ : ДонНТУ, 2020. – 34 с.

Методичні рекомендації розроблено для використання здобувачами освіти при виконанні курсової роботи з дисципліни. В рекомендаціях наводиться орієнтовна тематика курсових робіт, рекомендації з виконання розрахункової частини роботи, вимоги до оформлення, критерії оцінювання виконання та захисту роботи.

Укладачі: _____ В. М. Антоненко, доцент, к. е. н, доцент кафедри УФЕБ
(підпис)
_____ Л. Л. Катранжи, доцент, к. е. н, доцент кафедри УФЕБ
(підпис)
_____ Ю. О. Коваленко, доцент, д. е. н., проф. кафедри УФЕБ
(підпис)
_____ А. С. Марина, доцент, к. е. н, доцент кафедри УФЕБ
(підпис)

Рецензент: Ягельська К.Ю., д.е.н., доцент, професор кафедри економіки, обліку і оподаткування

Відповідальний за випуск: О. Ю. Попова, проф., д. е. н., зав. каф. УФЕБ

Затверджено навчально-методичним відділом ДонНТУ
протокол № 5 від 26.01.2021 р.

Розглянуто на засіданні кафедри управління і фінансово-економічної безпеки,
протокол № 5 від 24.12.2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	5
2 ТЕМАТИКА ТЕОРЕТИЧНОЇ ЧАСТИНИ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	8
3 РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ТЕОРЕТИЧНОЇ ЧАСТИНИ КУРСОВОЇ РОБОТИ	11
4 ЗАВДАННЯ І РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ ЧАСТИНИ КУРСОВОЇ РОБОТИ	133
5 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	17
6 ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	22
7 СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	255
ДОДАТОК А Приклад оформлення титульної сторінки курсової роботи ...	266
ДОДАТОК Б Приклад оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел.....	27
ДОДАТОК В Оцінювання курсових робіт	31

ВСТУП

Діяльність усіх суб'єктів господарювання пов'язана з досить високим ступенем невизначеності, динамічних змін зовнішнього та внутрішнього середовища. Ризики діяльності виступають мірою оцінювання майбутнього, здебільшого негативного розвитку подій. Кількість ризикових подій, з якими стикаються суб'єкти господарювання в процесі свого функціонування та розвитку, обумовлюють розробку та використання не меншої кількості методичних підходів та прийомів до їх ідентифікації, класифікації, оцінювання, управління та мінімізації. За умов посилення темпів розвитку на вітчизняному та світових ринках саме від спроможності підприємств вчасно ідентифікувати та використовувати сучасні підходи до управління ризиками залежить їх фінансове становище.

Під час підготовки фахівців ОС Бакалавр зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування освітньою програмою передбачається вивчення підходів та методів управління фінансовими ризиками завдяки опануванню курсу «Управління фінансовими ризиками». Під час вивчення дисципліни передбачено виконання індивідуальної науково-дослідної роботи у формі підготовки та захисту курсової роботи. Виконання курсової роботи спрямовано на поглиблення теоретичних знань, а також формування загальних та фахових компетенцій майбутніх спеціалістів у галузі фінансів, банківської справи та страхування.

В методичних рекомендаціях наведено орієнтовну тематику курсових робіт та рекомендації до виконання, зміст завдань для практичного розв'язання з методичними рекомендаціями щодо їх опрацювання, вимоги до структури та оформлення курсової роботи, порядок оцінювання та захисту, перелік рекомендованої літератури.

1 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконання курсових робіт здійснюється відповідно до робочого навчального плану та існуючих вимог щодо їх змісту.

Мета курсової роботи:

- поглиблення знань, отриманих студентом під час навчання та застосування цих знань у вирішенні конкретної фінансової проблеми;
- формування у студентів навичок до самостійної роботи над спеціальними першоджерелами, монографічною, довідковою літературою, фаховими журналами відповідно до теми курсової роботи;
- формування вміння пов'язувати теоретичні знання з практичною діяльністю, самостійно робити розрахунки із застосуванням методів оцінки і управління фінансовими ризиками.

Завдання курсової роботи зводиться до розкриття обраної студентом теми з наведеного у п. 2 переліку та виконання студентом відповідних розрахунків. При цьому необхідно звернути увагу на необхідність:

- по-перше, опанування спеціальної навчальної та наукової літератури з обраної теми;
- по-друге, власного авторського осмислення тематичного матеріалу з цієї теми та надання певних власних ідей чи міркувань (тобто варто вказувати своє ставлення до досліджуваного матеріалу);
- по-третє, навести практичний плановий/звітний матеріал міністерств, підприємств, статистичних збірників тощо, стосовно обраної теми, які б доречно ілюстрували теоретичні положення, що розкриваються автором;
- по-четверте, відповідно до теми теоретичної частини курсової роботи, виконання достатніх за обсягом та доречних за сутністю математичних розрахунків щодо оцінки фінансових ризиків;
- по-п'яте, необхідно зробити доручні й обґрунтовані висновки з власного наукового дослідження.

За змістом курсова робота складається з Вступу, основної частини (теоретичної і розрахункової), Висновків, Списку використаних джерел та Додатків (за необхідності). Детальні вимоги щодо наповнюваності вказаних складових курсової роботи наведені далі.

Основною вимогою, яку ставлять перед студентами, які працюють над курсовими роботами, є самостійне і творче їх виконання.

Кожна наукова робота має власника, а її несанкціоноване використання є крадіжкою чужої інтелектуальної власності, за що передбачене покарання.

Курсова робота має виконуватися студентами самостійно з дотриманням вимог академічної доброчесності. Зокрема, у ст. 42 Закону України «Про освіту» вказується, що дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

При цьому порушенням студентами академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

- фабрикація – вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;
- хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;
- необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Вказані порушення академічної доброчесності є неприпустимі під час підготовки будь-яких наукових робіт. Курсова робота, в якій буде виявлено ознаки плагіату, знімається з розгляду, а її авторові виставляється оцінка «незадовільно». Студент пише нову курсову роботу на іншу тему.

Крім того, принципово, за порушення академічної доброчесності, відповідно до законодавства, студенти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання;
- відрахування із закладу освіти;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Тому варто бути надзвичайно уважними, цитуючи українські публікації, викладаючи зміст іноземних оригіналів, використовуючи інформацію з CD та Internet.

2 ТЕМАТИКА ТЕОРЕТИЧНОЇ ЧАСТИНИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Тематика робіт повинна відповідати завданням навчальної дисципліни і тісно пов'язана з практичними потребами конкретного фаху.

Принципово тематичні проблеми, що будуть теоретичній частині курсової роботи, обираються студентами самостійно із наведеного нижче переліку, з врахуванням їх професійних інтересів та можливостей щодо наведення для прикладу планових, звітних чи статистичних даних.

При виборі теми роботи, студент може запропонувати власну тему з урахуванням його фахових інтересів та актуальності конкретної теми. Разом з пропозицією щодо теми має бути подане обґрунтування доцільності її розробки, орієнтовний план роботи, актуальність та перспективи впровадження отриманих результатів, про що приймається рішення кафедри.

Список тем курсових робіт з дисципліни «Управління фінансовими ризиками»

1. Управління фінансовим ризиком при здійсненні фінансових операцій
2. Управління фінансовим ризиком на основі використання математичних моделей оцінки ризику
3. Роль і місце методів оцінки ризику в проблемі реалізації цілей і завдань фінансового менеджменту
4. Основні причини невизначеності фінансового ризику (джерела ризику) на рівні підприємства (фірми) і способи його мінімізації

5. Порівняльний аналіз основних методів управління фінансовими ризиками
6. Валютні ф'ючерси в управлінні фінансовими ризиками
7. Специфіка управління фінансовими ризиками форс-мажорних обставин
8. Методи управління фінансовими ризиками при реалізації інвестиційних проектів
9. Нейтралізація ризику банкрутства в процесі управління фінансовим ризиком підприємства
10. Управління інфляційним ризиком
11. Управління кредитним інвестиційним ризиком з позицій кредитора
12. Управління кредитним інвестиційним ризиком з позицій позичальника
13. Управління фінансовими ризиками з використанням механізмів його диверсифікації
14. Франчайзинг як форма об'єднання, спрямована на мінімізацію фінансового ризику
15. Управління фінансовими ризиками на ринку обігу цінних паперів
16. Управління фінансовими ризиками на основі використання процедур хеджування
17. Управління фінансовими ризиками на основі використання процедур лімітування
18. Управління фінансовими ризиками на основі використання опціонів
19. Управління фінансовими ризиками на основі використання ігрових методів
20. Основні підходи до вибору та обґрунтування стратегії управління фінансовим ризиком
21. Врахування невизначеності в аналізі фінансових ризиків
22. Порівняльний аналіз методів оцінки фінансових ризиків

23. Вибір оптимальної стратегії в умовах часткової і повної невизначеності зовнішнього середовища
24. Превенція, мінімізація та хеджування фінансових ризиків
25. Фінансовий моніторинг та розвідка як засоби превентивної боротьби з негативними проявами фінансових ризиків
26. Актуальні питання інтеграції ризик-менеджменту в систему бюджетування
27. Взаємозв'язок прибутку і ризику в діяльності підприємства
28. Оптимізація фінансових ризиків через управління витратами підприємства
29. Основні підходи до вибору та обґрунтування стратегії управління фінансовим ризиком
30. Врахування невизначеності в аналізі фінансових ризиків
31. Порівняльний аналіз методів оцінки фінансових ризиків
32. Вибір оптимальної стратегії в умовах часткової і повної невизначеності зовнішнього середовища
33. Превенція, мінімізація та хеджування фінансових ризиків
34. Фінансовий моніторинг та розвідка як засоби превентивної боротьби з негативними проявами фінансових ризиків
35. Актуальні питання інтеграції ризик-менеджменту в систему бюджетування
36. Взаємозв'язок прибутку і ризику в діяльності підприємства
37. Оптимізація фінансових ризиків через управління витратами підприємства

З РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ТЕОРЕТИЧНОЇ ЧАСТИНИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

В теоретичній частині курсової роботи студент повинен розкрити одну з запропонованих тем.

Загалом процес роботи над теоретичним дослідженням поділяється на три основні етапи: підготовчий; етап роботи над змістом; заключний етап.

На підготовчому етапі студент працює над вибором теми курсової роботи, її обґрунтуванням та осмисленням. При виборі теми курсової роботи студенту слід дотримуватися основних критеріїв: актуальність, теоретична і практична значущість, недостатня розробленість проблеми або окремих питань обраної теми. Перевага надається темі, при розробці якої студент проявив особисту творчість та ініціативу. В першу чергу студенту необхідно визначитися із об'єктом, предметом і метою дослідження.

При викладенні об'єкта, предмета і мети курсової роботи студент повинен дотримуватися логічної послідовності і взаємозв'язку елементів дослідження і пам'ятати, що:

об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обирається для вивчення;

предмет дослідження – явище або процес, що знаходиться в межах об'єкта та розглядається як елемент, частина об'єкта дослідження. Об'єкт і предмет дослідження, як категорії наукового процесу співвідносяться між собою, як загальне і часткове. В об'єкті виділяється його частина, яка є предметом дослідження;

метою наукового дослідження є всебічне, достовірне вивчення об'єкта, явища або процесу, їх структури, зв'язків на основі розроблених у науці принципів і методів пізнання; здобуття і впровадження у практику корисних і необхідних для суспільства результатів. Мета дослідження – це кінцевий результат, на досягнення якого воно спрямоване. Вона має адекватно

відображатись у темі роботи, містити в узагальненому вигляді очікувані результати та наукові завдання [2 (з переліку використаних джерел)].

У теоретичній частині курсової роботи необхідно провести теоретико-методологічне узагальнення обраної проблеми (основ та положень). Даний процес передбачає: визначення науково-методичної бази; проведення ретроспективного та порівняльного аналізу інструктивно-методичної та наукової літератури щодо методів розв'язання поставленої проблеми. Студенту необхідно продемонструвати свої науково-дослідницькі компетенції в процесі дослідження питань обраної теми, а також застосовувати методи теоретичного дослідження: аналіз та синтез, ідеалізація та формалізація, системний підхід, історичний, логічний, монографічний).

В ході написання курсової роботи студент опрацьовує літературні джерела, що стосуються обраної теми: автореферати дисертацій, монографії, підручники, періодичні видання, інформаційні джерела мережі Інтернет. Згідно результатів пошуку студент здійснює систематизацію і ретроспективний аналіз отриманих науково-методичних інформаційних джерел. Доцільним є опрацювання інформації, опублікованої в періодичній пресі, де містяться дані про результати останніх наукових досліджень з обраної теми і впровадження їх у практику.

При написанні даного розділу необхідно зробити критичний огляд нормативно-правової бази, наукових праць щодо об'єкта дослідження, надати категоріальний апарат та сутнісну характеристику досліджуваного явища. Особливу увагу слід приділити дискусійним питанням теорії і практики управління фінансовими ризиками. Якщо в економічній літературі відсутня єдина точка зору з питань, які досліджуються, слід навести думки кількох авторів, дати їх критичну оцінку та висловити свої міркування з даних питань.

Підготовка теоретичної частини курсової роботи передбачає узагальнення нормативно-правової бази з питань теми, що розробляється:

законів України, указів Президента, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів, нормативних документів установ державної влади.

Теоретичні дослідження доцільно обґрунтувати шляхом узагальнення світового та вітчизняного досвіду, залучення результатів наукових досягнень провідних учених тощо. При вивченні світового досвіду варто приділити увагу дослідженню наукових шкіл ризик-менеджменту, методології аналізу та оцінки фінансових ризиків, методичних підходів, порівнянню різних моделей управління фінансовими ризиками, виявленню їх недоліків та переваг. За кожним з питань слід викласти думки різних авторів, дати їх порівняльний аналіз, виявити можливі протиріччя та сформулювати шляхи їх розв'язання й власну думку автора.

Заключним етапом написання теоретичної частини курсової роботи є підведення підсумків з усіх висвітлених питань, визначення шляхів та напрямів вирішення проблемних аспектів теми. Особлива увага приділяється висвітленню заходів, спрямованих на зниження ступеня фінансового ризику.

Обсяг теоретичної частини курсової роботи може становити орієнтовно 20-25 сторінок машинописного тексту на стандартних аркушах формату А4.

4 ЗАВДАННЯ І РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ ЧАСТИНИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Розрахункова частина курсової роботи є аналітичною. У цій частині курсової роботи студент проводить системний аналіз досліджуваної наукової проблеми з використанням обраних методів дослідження, враховуючи специфіку різновидів фінансових ризиків. Це можуть бути, як статистичний метод, метод побудови і аналізу дерева рішень, дерева відмов, аналіз доцільності витрат, метод аналітичної оцінки інвестиційних проектів, так і експертний метод, нормативний метод, метод аналогій, аналіз сценаріїв. При

цьому потрібно не обмежуватися констатацією фактів наявності фінансового ризику і його кількісного значення, а виявляти причини ризикової ситуації, тенденції і можливі наслідки реалізації ризику та шляхи щодо зменшення, нейтралізації негативних наслідків ризику.

У розрахунковій частині рекомендується провести самостійний аналіз зібраного статистичного і фактичного матеріалу, здійснивши відповідні розрахунки [8 (з переліку рекомендованих джерел), с. 146 – 205].

Для оцінки фінансових ризиків пропонується до використання наступна система кількісних показників ступеня ризику. У абсолютному виразі може визначатися очікуваною величиною можливих збитків, якщо вони піддаються такому виміру. Як міру ризику використовують також оцінки мінливості результату. З метою спрощення розрахунків досить часто оцінюють рівень фінансового ризику на підставі декількох основних узагальнюючих характеристик (параметрів, критеріїв). Це дає змогу уникнути дублювання результатів розрахунків і висновків, оптимізувати роботу аналітика.

В абсолютному виразі фінансовий ризик може визначатися як добуток імовірності настання певного наслідку (p_i) та величини цих наслідків (X_i):

$$M(X) = \sum_{i=1}^n p_i \cdot X_i . \quad (4.1)$$

При абсолютному вираженні міри фінансового ризику під час прийняття рішень широко використовується дисперсійна оцінка ризику, яка характеризує міру розсіяння випадкової величини X_i навколо очікуваного значення $M(X)$:

$$D(X) = \sum_{i=1}^n [p_i (X_i - M(X))^2] . \quad (4.2)$$

Середньоквадратичне (стандартне) відхилення визначається у такий спосіб:

$$\sigma(X) = \sqrt{D(X)} = \sqrt{\sum_{i=1}^n [p_i (X_i - M(X))^2]}. \quad (4.3)$$

Чим більша величина $\sigma(X)$ в кожному конкретному випадку, тим більший є ризик.

Імовірність p_i характеризує міру невизначеності в настанні певної події в майбутньому. Імовірність настання певної події дорівнює 1, якщо ця подія безсумнівно відбудеться, і дорівнює 0, якщо настання події неможливе. Якщо ж інформація щодо імовірностей настання подій відсутня, формули (4.1) – (4.3) набувають такого вигляду:

$$M(X) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i. \quad (4.1)$$

$$D(X) = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - M(X))^2. \quad (4.2)$$

$$\sigma(X) = \sqrt{D(X)} = \frac{1}{n-1} \sqrt{\sum_{i=1}^n (X_i - M(X))^2}. \quad (4.3)$$

Стандартне відхилення є абсолютним показником мінливості випадкової величини X_i . Відносним показником фінансового ризику є коефіцієнт варіації, який визначається формулою:

$$cv = \frac{\sigma(X)}{M(X)} \cdot 100. \quad (4.4)$$

Значення $v < 10 \%$ відображає слабку мінливість, $10 \% < v < 25 \%$ – середню мінливість і $v > 25 \%$ – високу мінливість.

У фінансах, показником ринкового ризику для цінних паперів або портфеля цінних паперів може виступати також коефіцієнт β . [9, с. 1035]

Даний коефіцієнт відображає мінливість дохідності цінного паперу (портфеля) щодо дохідності іншого цінного паперу (портфеля), в ролі якого найчастіше виступає середньоринковий портфель (індексний портфель).

$$\beta = \rho \frac{\sigma_i}{\sigma_m}, \quad (4.5)$$

де ρ – кореляція між доходом за цінним папером і доходом ринкового портфеля;

σ_i – стандартне відхилення дохідності цінного папера (середньоквадратичне відхилення фактичної дохідності цінного папера від очікуваної);

σ_m – стандартне відхилення фактичної дохідності ринкового портфеля від очікуваної.

Коефіцієнт β цінного паперу вказує, на скільки відсотків наближено зросте (знизиться) норма його прибутку, якщо норма прибутку ринку зросте (знизиться) на 1%. Даний показник може набувати таких значень:

1. Коефіцієнт β дорівнює нулю ($\beta = 0$). Це означає, що норма прибутку даного цінного паперу ніяк не реагує на зміни ринку. Тобто даний цінний папір необтяжений ринковим ризиком.

2. Величина коефіцієнта β така, що $0 < \beta < 1$. Це означає, що норма прибутку цінного паперу досить помірковано реагує на зміни, які відбуваються на ринку цінних паперів.

3. Коефіцієнт β дорівнює одиниці ($\beta = 1$). Норма прибутку цінного паперу змінюється такою самою мірою, як і норма прибутку ринку.

4. Величина коефіцієнта β більша від одиниці ($\beta > 1$). Норма прибутку цінного паперу значною мірою залежить від змін, що відбуваються на ринку.

Результати аналізу і проведених розрахунків фінансових ризиків стануть основою для розробки рекомендацій і обґрунтування пропозицій щодо оптимізації або нейтралізації ризику. З метою ефективного управління

фінансовим ризиком доцільно застосовувати як внутрішні, так і зовнішні механізми: лімітування, хеджування, диверсифікації, розподілу ризиків, страхування тощо.

5 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота – це індивідуальна робота наукового характеру у вигляді спеціально підготовленого рукопису, написаного державною мовою України.

При оформленні курсової роботи необхідно керуватися діючим стандартом ДСТУ 3008:2015.

Курсову роботу друкують за допомогою комп'ютера з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210 × 297 мм) через півтора міжрядкових інтервали до тридцяти рядків на сторінці. Мінімальна висота шрифту 1,8 мм. Можна також використовувати папір форматів у межах від 203×288 до 210×297 мм і подавати таблиці та ілюстрації на аркушах формату А3.

Загальний обсяг курсової роботи має бути від 40 до 60 сторінок; структурно вона складається з: вступу, двох розділів (теоретичного і розрахункового), висновків, переліку використаних джерел та додатків. Текст додатків і список літератури в обсяг основного тексту не входять. Текст курсової роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве, верхнє та нижнє – не менше 20 мм, праве – 10 мм.

Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору, середньої жирності. Щільність тексту курсової роботи повинна бути однаковою.

Друкарські помилки, описки і графічні неточності, які виявилися у процесі написання курсової роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням виправлень на тому ж місці.

Заголовки структурних частин курсової роботи, «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ»

друкують великими літерами з абзацного відступу (або розміщувати їх посередині рядка) напівжирним шрифтом без крапки в кінці. При цьому заголовки підрозділів друкують з абзацного відступу з великої літери без крапки в кінці.

Відстань між заголовком та текстом повинна бути не менше ніж 2 міжрядкових інтервали.

Кожен структурний розділ курсової роботи потрібно починати з нової сторінки. Не дозволено розміщувати назву розділу (підрозділу) на останньому рядку сторінки.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знаку «№».

Першою сторінкою курсової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок курсової роботи. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять. Номери сторінок проставляють праворуч у верхньому куті сторінки без крапки в кінці. Сторінки, на яких розміщено рисунки й таблиці, охоплюють загальною нумерацією сторінок.

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи наведений у додатку А до цих методичних рекомендацій.

Зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не нумерують. Основні розділи нумерують, після номера ставлять крапку. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу, причому номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу крапка не ставиться, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Ілюстрації (рисунки) і таблиці необхідно подавати в курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках курсової роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю або рисунок,

розмір яких більші за формат А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування у тексті або у додатках.

Ілюстрації позначають словом «Рисунок» і нумерують послідовно у межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка, наприклад: «Рисунок 1.2» (другий рисунок першого розділу). Якщо в курсовій роботі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами. Назву рисунку розміщують після його номера, відокремлюючи тире, друкують з великої літери та розміщують під ним посередині рядка, наприклад: «Рисунок 1.2 – Розподіл прибутку підприємства».

При потребі ілюстрації пояснюють.

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати номер, назву, які розміщують над таблицею і друкують посередині рядка.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. Над таблицею розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера та назви. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу).

Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери, відокремлюючи номер і назву тире. Приклад: «Таблиця 1.2 – Методи дослідження фінансових ризиків».

Заголовки граф у таблицях повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на інший аркуш (сторінку) назву вміщують

тільки над її першою частиною, над іншими частинами з абзацного відступу пишуть слова «Продовження таблиці» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження таблиці 1.2». Якщо таблиця закінчується, то над останньою її частиною пишуть з абзацного відступу: «Закінчення таблиці», наприклад: «Закінчення таблиці 1.2».

Якщо є посилання по тексту на використовувані у роботі формули, їх необхідно нумерувати. Формули в курсовій роботі (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули у розділі, між якими ставлять крапку. Номер формули пишуть біля правого краю аркуша на рівні відповідної формули у круглих дужках, наприклад: «(2.1)» (перша формула другого розділу). У багаторядкових формулах або рівняннях їхній номер проставляється на рівні останнього рядка.

Рівняння і формули треба виділяти до і після тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишати не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знаку рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (×) та ділення (:).

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів потрібно подавати безпосередньо під формулою, у тій послідовності, у якій вони подані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта потрібно подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

При написанні курсової роботи студент повинен робити посилання на джерела, матеріали або окремі результати, які використовувалися при виконанні роботи. Такі посилання дають можливість відшукати документи і перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дозволяють перевірити необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову, текст, обсяг. Посилатися потрібно на останні видання

публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них є матеріал, який не включено до останнього видання.

Якщо використовуються відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, то тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке посилаються у курсовій роботі.

Посилання у тексті курсової роботи на джерела потрібно зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: «... у праці [1, С. 25-26] ...» або: «... у роботах [1] - [4] ...».

Посилання на ілюстрації роботи вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «згідно з рис. 1.2» або «рисунок 1.2».

На всі таблиці курсової роботи повинні бути посилання у тексті, наприклад: «... відповідно до таблиці 2.2 ...». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слова «дивись» і «таблиця», наприклад: «див. табл. 2.2».

Посилання на формули курсової роботи вказують порядковим номером у дужках, наприклад: «... у формулі (2.1) ...» або: «... згідно з формулою (2.1) ...» чи «... у рівняннях (2.10) - (2.15) ...»

Список використаних джерел (література) подається під загальними порядковими номерами в алфавітному порядку за прізвищами авторів або в порядку їх цитування (згадування).

Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно подавати відповідно до вимог державного стандарту ДСТУ 8302:2015 з обов'язковим наведенням назв праць. Вимоги щодо оформлення списку використаних джерел вказано у цих методичних рекомендаціях (див. Додаток Б).

Додатки оформляють як продовження курсової роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку посилань у тексті. У додатках розміщуються фінансові звіти досліджуваного підприємства за 2-3 останні роки, на які по тексту курсової роботи необхідно давати відповідні

посилання. Крім того, у додатки можна виносити великі за розмірами ілюстрації чи таблиці.

Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки і мати заголовок. Вказівка на додаток, наприклад: «ДОДАТОК А» розміщується зверху аркуша, за правим вирівнюванням тексту.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ, наприклад: додаток А, додаток Б і т. д.

Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені у додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: «рис. Д. 1.2» (другий рисунок першого розділу додатка Д); «формула (А. 1)» (перша формула додатка А).

Завершена робота повинна бути зброшурованою з дотриманням структурного змісту подачі матеріалу:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- матеріал першого (теоретичного розділу) курсової роботи;
- матеріал другого (розрахункового розділу) курсової роботи;
- висновки;
- перелік використаної літератури;
- додатки.

6 ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Зброшурована курсова робота, підписана студентом, подається на кафедру для перевірки.

Подану курсову роботу спочатку переглядає викладач-керівник, який приймає відповідне рішення про допущення роботи до захисту. При

відповідності поданої курсової роботи всім вимогам вона допускається до захисту студентом, але у разі невідповідності вимогам – не допускається. Роботи, які не відповідають вказаним вимогам, повертаються на доопрацювання.

Під час підготовки до захисту курсової роботи студенту необхідно ознайомитися із зауваженнями і рекомендаціями наукового керівника й відповідно відреагувати на них.

Захист курсової роботи здійснюється комісією у складі двох-трьох викладачів кафедри (у тому числі керівника курсової роботи).

За результатами захисту студент отримує оцінку за 100-бальною шкалою. Розподіл балів, які можуть отримати студенти за результатами виконання курсової роботи, наступний:

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума балів
20	20	60	100

Після захисту курсової роботи студент отримує оцінку («відмінно», «добре», «задовільно»), яку викладач (комісія) виставляє в екзаменаційну відомість. Оцінка виставляється відповідно до набраної студентом суми балів відповідно до шкали:

Сума балів	Оцінка за національною шкалою
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Критерії оцінювання курсової роботи подані додатку В.

7 СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Грабчук, О.М. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Управління фінансовими ризиками» [Електронний ресурс] / О.М. Грабчук. – Режим доступу : <http://repository.dnu.dp.ua:1100/upload/0eb82a4>. – Назва з екрана.
2. Даниленко, А.І. Фінансові ризики : їх сутність та оцінювання на підприємствах України / А.І. Даниленко // Фінанси України. – 2020. – №3. – С. 7-22.
3. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. / П.О. Куцик, Т.Г. Васильців, В.М. Сороківський та ін. – Львів : Растр-7, 2016. – 318 с.
4. Пікурс, Р.В. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. / Р.В. Пікурс. – К. : Знання, 2010. – 598 с.
5. Посохов, І.М. Управління ризиками у підприємстві : навч. посіб. / І.М. Посохов. – Харків : НТУ «ХПІ», 2015. – 220 с.
6. Розділ 9. Управління фінансовими ризиками. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://fin.fem.sumdu.edu.ua/images/My_files/FinManagement/Finmen2012/glava_9.pdf. – Назва з екрана.
7. Ризик-менеджмент у сфері фінансових послуг : конспект лекцій / уклад. В.М. Олійник, С.М. Фролов, І.М. Кобушко. – Суми : Сумський держ. ун-т, 2014. – 132 с.
8. Шклярчук, С.Г. Управління фінансовими ризиками : навч. посіб. / С.Г. Шклярчук. – К. : ДП Видавн. дім «Персонал», 2019. – 494 с.
9. Вітлінський, В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 480 с.
10. Цінні папери : підручник / В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, Н.В. Ковтун та ін. ; [за ред. В.Д. Базилевича]. – К. : Знання, 2011. – 1094 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горбенко, Г.В. Методичні рекомендації до виконання курсових робіт : метод. матеріали для студ. напряму підготовки «Реклама та зв'язки з громадськістю» [Електронний ресурс] / Г.В. Горбенко. – К. : Гуманітар. ін-т КУБГ, 2015. – 47 с. – Режим доступу :

http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12441/1/H_Horbenko_MRVKR_GI.pdf

. – Назва з екрана.

2. Важинський, Т.І. Методика та організація наукових досліджень [Електронний ресурс] / Т.І. Важинський, С.Е. Щербак. – Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2016. – 260 с. – Режим доступу :

<https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/Articles/gornostal/vajinskii%20posibnyk.pdf/>

– Назва з екрана.

3. Методичні рекомендації до виконання курсових робіт студентами за напрямом підготовки 6.030104. – Політологія [Електронний ресурс] / уклад. доц. Т.Ф. Герасимчук. – Рівне : РДГУ, 2016. – 35 с. – Режим доступу :

<http://politologia-rdgu.rv.ua/images/MR.pdf>. – Назва з екрана.

4. Поради студентам до написання курсових робіт [Електронний ресурс] / Львів. Нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів : ЛНУ, 2015. – 20 с. – Режим доступу :

<https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96-%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%B4%D0%BE-%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%96%D1%82.pdf>. – Назва з екрана.

ДОДАТОК А**Приклад оформлення титульної сторінки курсової роботи**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ І ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

КУРСОВА РОБОТА

з навчальної дисципліни

«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ»

на тему _____

Виконав:

студент(ка) гр. _____

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Перевірив:

(посада, науковий ступінь, вчене звання,
прізвище, ім'я, по-батькові викладача)

Покровськ, 202_

ДОДАТОК Б

**Приклад оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел
з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015**

Джерела	Приклад оформлення
1	2
Книги: Один автор	1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. 7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. 8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.

Продовження таблиці

1	2
Три автори	1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири і більше авторів	1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. 4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с.

Продовження таблиці

1	2
	3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. 6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с. 7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с. 8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с. 9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с. 10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с. 11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
Багатотомні видання	1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. 2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с. 3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с. 4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України.

Закінчення таблиці

	Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с. 5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
Автореферати дисертацій	1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. 2. Гнатенко Н. Г. Группы інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.

ДОДАТОК В

Оцінювання курсових робіт

Критерії оцінювання (якісний рівень підготовки та захисту) курсових робіт	Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою
1	2	3
Курсова робота виконана у повному обсязі, відповідно до її плану та завдань, носить дослідницький характер, матеріал викладено професійно, грамотно, логічно і послідовно з відповідними висновками, текст оформлено за діючими вимогами. При захисті роботи студент показує глибокі знання з питань теми, впевнено оперує даними дослідження, вносить пропозиції по темі дослідження, впевнено і докладно відповідає на поставлені запитання, вміє доводити й захищати власні точки зору та вести професійну дискусію.	90 - 100	Відмінно
Курсова робота виконана у повному обсязі, відповідно до її плану та завдань, носить дослідницький характер, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками, текст оформлено за діючими вимогами. При захисті роботи студент показує знання з питань теми, оперує даними дослідження, без особливих труднощів відповідає на поставлені запитання. Але у роботі незначні (непринципові) погрішності або студент не виявляє абсолютної впевненості та творчого підходу при відповідях під час захисту роботи.	82 - 89	Добре
Курсова робота виконана у повному обсязі, відповідно до її плану та завдань, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками, текст оформлено за діючими вимогами. При захисті роботи студент показує знання з питань теми, оперує даними дослідження, відповідає на поставлені запитання. Але у зроблених дослідженнях чи аналітичних розрахунках, структурі, мові і стилі роботи є незначні погрішності чи неточності.	74 - 81	Добре

Продовження таблиці

1	2	3
Курсова робота виконана у повному обсязі, відповідно до її плану та завдань, текст оформлено за діючими вимогами, але робота містить поверхневий аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано. Студент розуміється на значній частині теоретичного матеріалу, виявляє певні знання і розуміння основних положень; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. Хоча основні базові тези роботи в принципі розкриті, але недостатньо обґрунтовані, нечітко сформульовано висновки, пропозиції і рекомендації. При захисті студент виявляє невпевненість, показує досить слабкі знання, вагається з відповідями на запитання чи не завжди їх надає, не чітко чи не вірно їх формулює.	64 - 73	Задовільно
Курсова робота виконана майже у повному обсязі, відповідно до її плану та завдань, текст оформлено за діючими вимогами, але робота має недостатньо глибокий аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано. Основні тези роботи розкриті, але при захисті автор самостійно не може сформулювати або обґрунтувати пропозиції і рекомендації з теми дослідження, і лише за допомогою викладача може виправляти помилки, серед яких є досить значна кількість суттєвих і принципових, виявляє при цьому невпевненість, показує слабкі знання питань теми, не надає вичерпні аргументовані відповіді на запитання.	60 - 63	Задовільно
Курсова робота виконана не у повному обсязі чи не у відповідності до її плану та завдань, текст оформлено з порушеннями діючих вимог, робота не має правильних аналітичних висновків або вони носять декларативний характер. При захисті курсової роботи студент дає переважно неправильні відповіді, припускає грубі помилки, виявляє суттєві прогалини у теоретичних знаннях і практичних навичках з навчальної дисципліни, не може надати характеристику навіть базовим, найбільш поширеним, методам фінансового аналізу та розтлумачити змістовну сутність аналітичних показників.	35 - 59	Незадовільно

Закінчення таблиці

1	2	3
Курсова виконана не у повному обсязі чи не у відповідності до її плану та завдань, взагалі не відповідає вимогам, які пред'являються до курсових робіт. У роботі відсутні деякі її структурні складові; автор допускає грубі принципові помилки в аналітичних розрахунках, не надає до них необхідних пояснень; в роботі немає висновків або вони носять декларативний характер. При захисті курсової роботи студент не може відповісти на жодне поставлене запитання, виявляє повну відсутність базових знань з відповідної початкової дисципліни, не знає ніяких базових основ теорії фінансового аналізу, змісту фінансових звітів чи сутності фінансових показників та зовсім не розуміється навіть на основах методики проведення фінансових аналітичних розрахунків.	1 - 34	Незадовільно

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ**

з навчальної дисципліни

«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ»

**для студентів всіх форм навчання
галузі знань 07 Управління та адміністрування
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування**

Комп'ютерний набір і верстка:

Валентина Миколаївна Антоненко

Леонід Леонідович Катранжи

Юлія Олександрівна Коваленко

Анна Сергіївна Марина

Укладачі:

Валентина Миколаївна Антоненко

Леонід Леонідович Катранжи

Юлія Олександрівна Коваленко

Анна Сергіївна Марина

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

85300, м. Покровськ, пл. Шибанкова, 2.